

DESPRE PLUTĂRITUL ÎN BAZINUL NEAGRA-BROȘTENILOR ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

*

LOG RAFTING IN THE NEAGRA-BROȘTENILOR BASIN IN THE INTERWAR PERIOD

*

À PROPOS DU RAFTING DANS LE BASSIN DE NEAGRA-BROȘTENILOR DANS L'ENTRE-DEUX-GUERRES

Drd. Aurel Gheorghe PREPELIUC ¹

Rezumat: Cererea tot mai mare de lemn atât pe piața internă cât și pe cea internațională a dus la intensificarea exploatărilor forestiere, transportul lemnului prin plutărit pe râul Bistrița cunoscând o deosebită amploare în perioada interbelică.

În schelele de expediție de pe Neagra Broștenilor se legau în plute cantități mari de lemn, plutăritul fiind posibil prin costisitoare lucrări de amenajare a albiei și printr-un sistem de stăvilare de plutire. În ciuda taxelor de plutire ridicate, lemnul pădurilor din bazinul Neagra-Broștenilor, de foarte bună calitate, nu ducea lipsă de cumpărători, volumul de lemn plutărit pe Neagra și Negrișoara fiind limitat doar de capacitatea de plutire a celor două pâraie.

Cuvinte cheie: Neagra, Negrișoara, plutărit, autorizare, concesionar, stăvilare.

*

Abstract: The growing demand of wood, both on the local market as well as the international one, led to concentrated forest exploitation, log rafting on the Bistrița river increasing during the interwar period.

In the expedition scaffolding on the Neagra-Broștenilor, large quantities of wood would be tied, log rafting being possible through the expensive development of the river bed and the arrangement of a flight of locks. Despite the high taxes for rafting, the wood of the Neagra Broștenilor basin forests being highly qualitative, was not lacking its share of buyers. The volume of wood that was traded on the Neagra and Negrișoara being limited only by the rafting capacity of the two rivers.

Key words: Neagra, Negrișoara, log rafting, authorization, licensee, sluiceway.

*

Résumé: La demande croissante de bois sur le marché national et international a conduit à l'intensification des exploitations forestières, le transport du bois par le rafting sur la rivière Bistrița connaissant une grande ampleur dans l'entre-deux-guerres.

Dans les échafauds d'expédition existantes sur Neagra Broștenilor, des grands quantités de bois étaient liées en lièges, le rafting étant possible par des travaux d'amélioration du creux très chers et par un système de barrages flottantes. Malgré les redevances flottantes élevées, le bois des forêts du bassin de Neagra-Broștenilor, de très bonne qualité, ne manquait pas d'acheteurs, le volume de bois flottant sur Neagra et Negrișoara n'étant limité que par la capacité de flottaison des deux ruisseaux.

Mots clé: Neagra, Negrișoara, rafting, autorisation, concessionnaire, barrage.

Afluentul de dreapta al Bistriței, râul Neagra, pentru a fi deosebit de râul Neagra-Șarului, poartă mai multe nume, respectiv Neagra-Secuilor în Transilvania (de unde și izvoarește), Neagra-Drăgoesei pe primii kilometri în Moldova, Neagra-Păltinișului în zona comunei Păltiniș și în cele din urmă, Neagra-Broștenilor, după numele comunei unde și-a croit gura de vărsare în Bistrița.²

¹ „Universitatea Ștefan cel Mare” Suceava, Școala Doctorală de Științe Socio-Umane; Muzeul Național al Bucovinei

² George Lahovari, general C. I. Brătianu, Grigore C. Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, Volumul IV, București, Stab. Grafic J. V. Socecu, 1901, p. 457.

În perioada interbelică, Neagra cu afluentul său Negrișoara, străbăteau masivele păduroase din județul Ciucului, cele ale Domeniului Regal Broșteni și ale Domeniului Coroanei Borca.³ Din cei 42 de Km cât măsoară râul Neagra⁴, în deceniul patru al secolului trecut erau amenajați pentru plutărit 34 Km, la care se adugau cei 12 Km plutibili ai Negrișoarei.⁵

Plutăritul era posibil doar cu aportul apei înmagazinată în haituri (numite și opusturi sau stăvilare) a căror amortizare, întreținere și manipulare sporea mult costurile cu plutăritul în acest sector. La acestea se adăugau și taxele pretinse de riverani (cele două domenii mai cu seamă) ca despăgubire pentru stricăciunile aduse malurilor.⁶

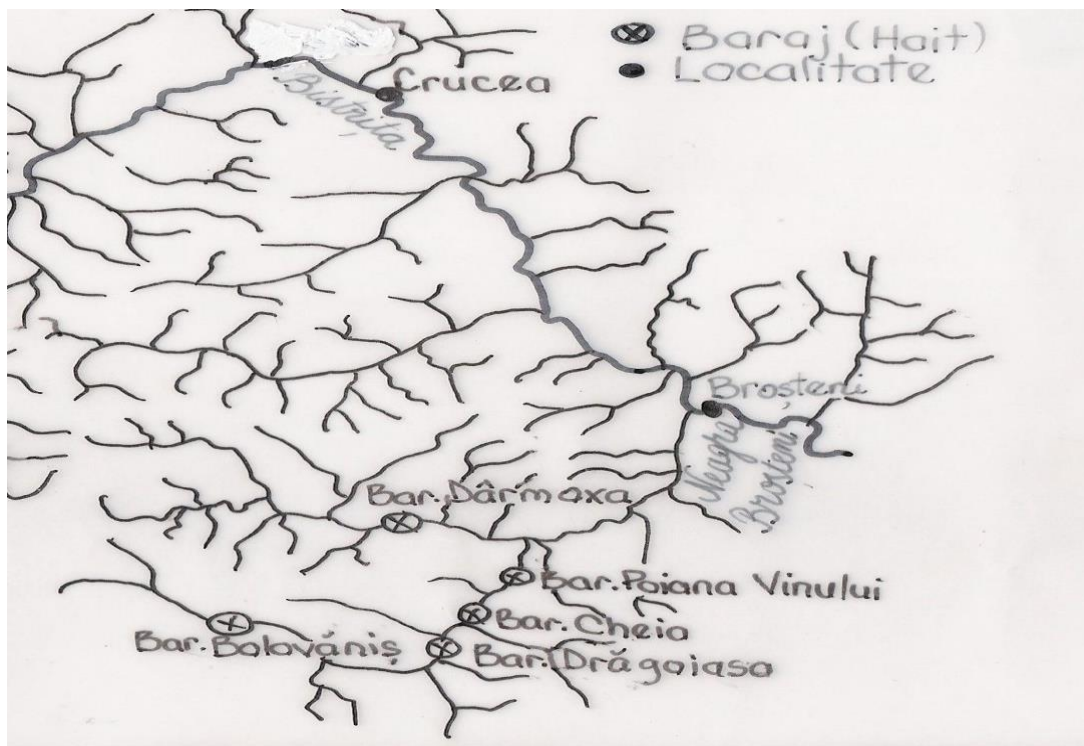

Fig. 1. Plan de situație asupra regiunii de plutărit Neagra-Broșteni

(Sursa: Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale, Fond Serviciul Ape Câmpulung, dosar 176/1941, fără numerotare.)

Debitul modest al Negrei raportat la distanța de peste 40 de kilometri cât măsoară râul de la izvoare până la gura de vărsare, a impus necesitatea construirii mai multor baraje de plutărit, numărul acestora ajungând la patru (Poiana Vinului, Chei, Drăgoiasa și Bolovăniș) și două pe afluentul Negrișoara (Dârmoxa și Păltiniș). Din punctul de vedere al proprietății acestor baraje, la nivelul anului 1937 situația se prezenta în felul următor:

Poiana Vinului: Moșia Broșteni și Domeniul Coroanei Borca

Chei (Cheia): locuitorii din Drăgoiasa (com. Păltiniș, jud. Câmpulung Moldovenesc) și statul

Drăgoiasa: locuitorii din satul Drăgoiasa și statul

³ Alexandru Popescu, *Plutăritul lemnului în Vechiul Regat*, în „Revista Pădurilor”, Anul XLII, Nr. 9, septembrie 1930, pp. 979-980.

⁴ Ioan Scurtu, Adolf Minuț, *Valea Bistriței*, București, Editura Sport-Turism, 1978, p. 6.

⁵ Alexandru Popescu, *op. cit.*, p. 980.

⁶ *Ibidem.* p. 982-983.

Bolovăniș: Societatea Cooperatistă Regna și Ocolul silvic Tulgheș⁷

Acestor stăvilare ce serveau strict pentru plutărit li se adăuga și cel al uzinei hidro-electrice de pe teritoriul Moșiei Regale Broșteni, începând cu campania de plutărit a anului 1930, la cuantumul cheltuielilor pentru plutire adăugându-se și salariul supraveghetorului de la „iazul Uzinei”, iaz alimentat din pârâul Neagra, aproape de gura de vărsare în Bistrița.⁸ Haitul Poiana Vinului a fost construit în anul 1903 pe pârâul Neagra de către Moșia Regală Broșteni pe proprietatea sa. Prin structură, barajul se încadrează clasei obișnuite de stăvilare de plutărit, fiind ridicat din cășițe de lemn de molid umplute cu pământ și piatră. Este prevăzut cu două porțițe de fund pentru slobozirea apei pentru plutărit, o poartă mare de trecere a plutelor și o deschizătură de siguranță. Acest hait a fost conceput a lucra sincronizat cu haitul de la Chei pentru a da posibilitatea plutelor să parcurgă întregul traseu până la Bistrița.⁹

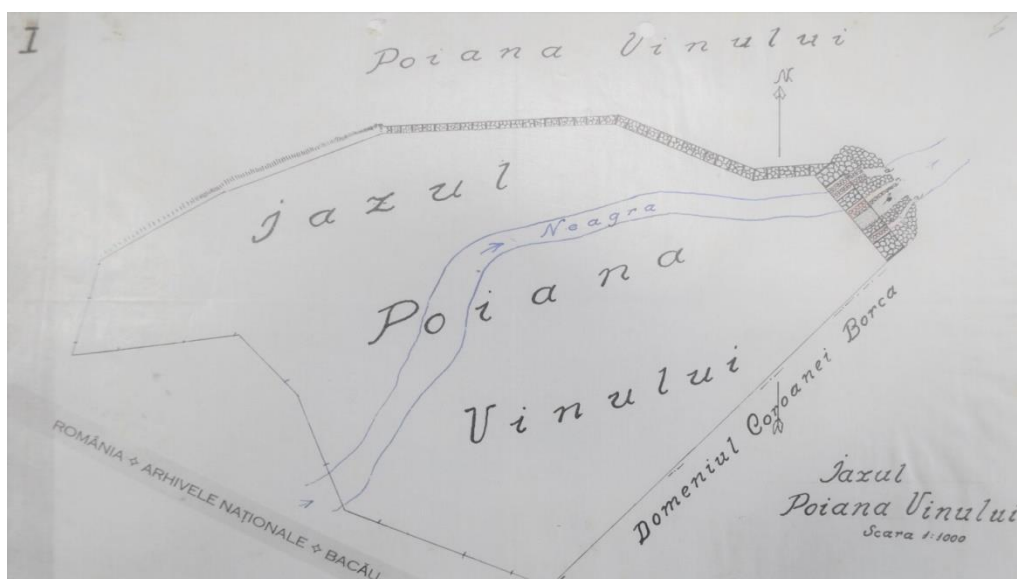

Fig. 2. Schița barajului și a lacului de la Poiana Vinului

(Sursa: Serviciul Județean Bacău al Arhivelor Naționale, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 14/1926, f. 3.)

Stăvilarul de plutire construit la 17,4 Km în amonte de gura de vărsare a pârâului Neagra în râul Bistrița, se găsea jumătate pe proprietatea Domeniului Coroanei Borca și jumătate pe Moșia Regală Broșteni. Corpul barajului avea o lungime de 35 m, o înălțime de 3,5 m și o lățime de 8,5 m. Canalele de fund prin care se elibera apa pentru plutire aveau o deschidere de $1 \times 2,5m$, poarta superficială pentru reglarea nivelului apei avea o lățime de 1,4 m iar poarta de trecere a plutelor măsura 5,4 m. Capacitatea de stocare a lacului era estimată la 10.000 – 12.000 m³ apă. Reparată în întregime între anii 1924-1925, acest stăvilar permitea plutirea a cca. 10.000 m³ de lemn în aval.¹⁰

Haitul Dârmoxa a fost construit pe pârâul Negrișoara la 6,5 Km în amonte de gura de vărsare a acestui pârâu în Neagra, asemănându-se din punct de vedere constructiv cu stăvilarul din

⁷ Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale (în continuare SJSAN), Fond Serviciul Ape Câmpulung, dosar 96/1937, f. 30.

⁸ Serviciul Județean Bacău al Arhivelor Naționale (în continuare SJBAN), Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 25/1930, f. 56.

⁹ Idem, dosar 14/1926, f. 3.

¹⁰ Ibidem, f. 14-15.

Poiana Vinului. A fost construit tot de către Moșia Regală Broșteni în ultimul sfert al secolului al XIX-lea, pe raza teritorială a comunei Broșteni.¹¹ Caracteristicile tehnice ale barajului erau: 50 m lungime, o înălțime de 4 m și o lățime la bază de 10,5 m. Deschiderile măsurau 2 m la porțița de fund și 4 m la poarta pentru trecerea plutelor. Lacul ce se forma în spatele stăvilărilor avea o adâncime maximă de 4 m, întinzându-se pe o lungime de 160 m. Putea stoca până la 5.000 m³ apă, cantitatea suficientă pentru un transport anual de cca. 25.000 m³ de bușteni legați în plute.¹²

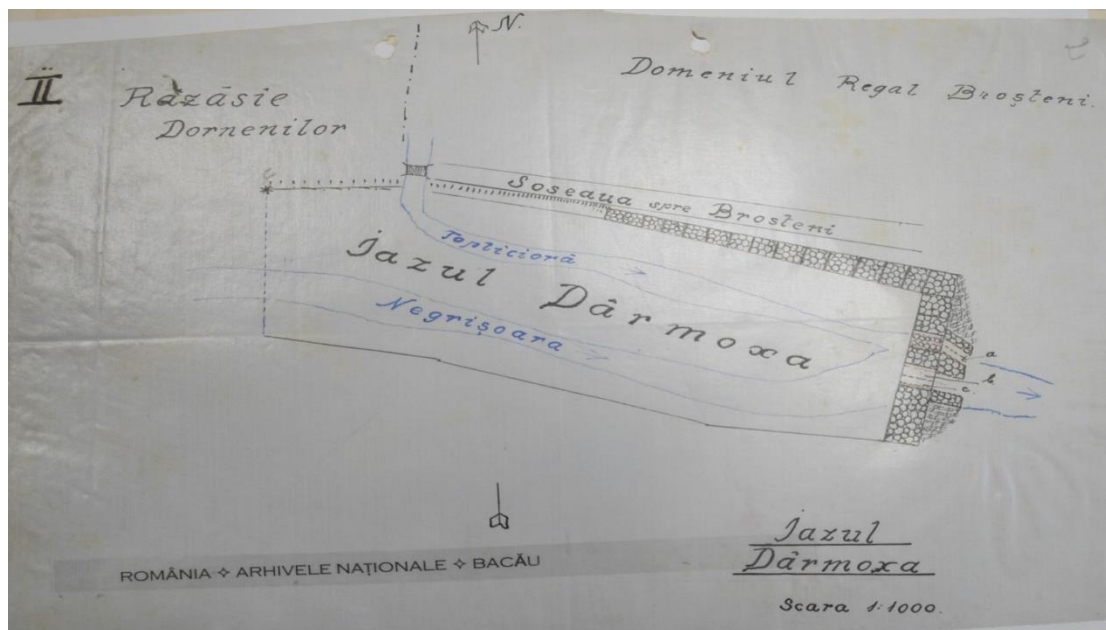

Fig. 3. Schița barajului și a lacului de la Dârmoxa

(Sursa: Serviciul Județean Bacău al Arhivelor Naționale, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 14/1926, f. 2.)

La aproximativ doi kilometri în amonte de haitul Dârmoxa a fost construit haitul Păltiniș, pe teritoriul județului Câmpulung Moldovenesc.¹³ Capacitatea de plutire a pârâului Neagra, inclusiv pârâul Negrișoara era estimată la cca. 65.000 m³ lemn pentru sectorul din aval de gura de vărsare a Negrișoarei.¹⁴

Într-o adresă a cooperativei „Fărcașa” din județul Neamț către Serviciul Apelor Regiunea a XII-a Bacău, referindu-se la transportul lemnului pe pârâul Neagra, se menționa: „Plutirea pe acest pârâu nu este posibilă decât cu lucrări de îndreptare a albiei executate la timp, cu îngrijire și pricepere.”¹⁵

Pentru plutăritul în bazinul Neagra-Broșteni, pe lângă prevederile Legii regimului apelor, plutitorii mai trebuiau să ia în considerare și o serie de condiții locale, cele din sezonul de plutire 1927 fiind:

Pluta nu va depăși 30 m lungime și 3 m lățime la partea din față, volumul maxim fiind stabilit la 25 m³;

Grosimea butucilor uscați să nu depășească 50 cm;

¹¹ Ibidem, f. 1.

¹² Ibidem, f. 15-15 verso.

¹³ Ibidem, f. 63.

¹⁴ Ibidem, f. 15.

¹⁵ SJSAN, Fond Serviciul Ape Câmpulung, dosar 73/1935, f. 3.

Lemnele verzi (tăiate începând cu luna ianuarie) trebuiau să stea la uscat în stive cel puțin până în luna iulie pentru a fi admise la plutire iar grosimea lor să nu treacă de 40 cm; Haiturile erau date la ore fixe cu înștiințarea celor interesați; Legarea plutilor trebuia să aibă loc pe mal pentru a nu bara trecerea altor plute; Lemnele plutite trebuiau marcate iar sigla comunicată Serviciului Apelor pentru conformitate.¹⁶

Un an mai târziu, condițiile de plutire au suferit unele modificări la insistențele principalilor plutitori, în scopul eficientizării transportului lemnului prin plutire pe cele două pâraie: cubajul maxim admis pentru plutele de pe Neagra a fost urcat la 50 m³ fiind permisă și legarea plutilor în albia pâraului în limita unui număr de plute ce poate fi ridicat între două haituri, pentru a nu împiedica plutele ce vin din amonte.¹⁷ Acest din urmă aspect a fost luat în considerare pe baza experienței din sezonul de plutire anterior, când s-a constatat că valea Negrișoarei fiind îngustă și depozitele de lemne având suprafețe mari, nu întotdeauna exista suficient loc pentru legarea plutilor pe mal. Pe de altă parte, opustul Dârmoxa având o capacitate de stocare redusă, golindu-se în circa o oră, nu era suficient timp pentru coborârea plutilor de pe mal, și odată ajunse în albie, din cauza insuficienței debitului, ar fi rămas pe uscat dând naștere la închisori.¹⁸

În procesul verbal pentru reglementarea plutăriei pe Neagra și Negrișoara încheiat la Broșteni în 8 iulie 1830 sunt admise plute cu un volum de până la 60 m³. Legarea plutilor în albie era condiționată de asigurarea numărului corespunzător de plutași pentru a le conduce, altfel, plutele trebuiau scoase pe mal pe cheltuiala proprietarului lemnului.¹⁹

Decizia de autorizare a plutăritului pe anul 1941 merge și mai departe cu flexibilizarea condițiilor de plutire admițându-la la plutărit bușteni cu un diametru de până la 60 cm iar pentru lemnele verzi, tăiate din luna ianuarie a aceluși an, perioada de uscare în stive putea fi limitată la doar trei luni.²⁰

Principalii actori ai industriei forestiere și a celei de prelucrare a lemnului erau proprietarii fondului forestier din zonă (Domeniul Regal Broșteni, Domeniul Coroanei Borca din județul Neamț și obștea Păltiniș din județul Câmpulung Moldovene) și marile firme din comerțul lemnului: în primul rând „Moldova” din Piatra Neamț și la o distanță considerabilă societățile „Goetz”, „Dunărea Brăila”, „România Forestieră” sau „Fărcașa” din comuna cu același nume, județul Neamț.

Începând cu anul 1926, de când a câștigat o concesiune de 10 ani pe cea mai mare parte a traseului plutibil al Negrei Broștenilor,²¹ Societatea „Moldova” a plutit an de an cele mai mari cantități de lemn atât pe Neagra cât și pe Negrișoara. Astfel în anul 1927 a transportat prin plutire până la Broșteni 26.058 m³ lemn²², un an mai târziu 24.820 m³ față de doar 3.038 m³ ai Soc. „Goetz”.²³

Domeniul Forestier Broșteni, proprietatea particulară a familiei regale, deținea cca. 40.000 ha de fond forestier, situat atât pe malul râului Bistrița dar mai ales pe afluenții Neagra, Barnar și Bărnărel.²⁴ În deceniul al treilea al sec. al XX-lea, de aici se exploatau anual cca. 110.000 m³ lemn ce erau transportați prin plutire către Piatra Neamț. Unul dintre

¹⁶ SJBAN, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 14/1926, f. 48-48 verso.

¹⁷ Idem, dosar 11/1928, f. 21 verso.

¹⁸ Ibidem, f. 25 verso.

¹⁹ Idem, dosar 25/1930, f. 29 verso.

²⁰ Idem, dosar 7/1941, f. 48 verso.

²¹ Idem, dosar 5/1932, f. 6 verso.

²² Idem, dosar 14/1926, f.113 verso

²³ Idem, dosar 11/1928, f. 21 verso.

²⁴ Helmut Czoppelt, *Distribuția naturală a pinului Silvestru pe Domeniul Forestier Broșteni*, în „Revista Pădurilor”, Anul 50, Nr. 9, septembrie 1938, p. 766.

bucovinean începând la 100 m în amonte de stăvilarul Dârmoxa.³¹ În acest din urmă caz, porțiunea celor doi kilometri de curs plutibil al Negrișoarei ținea de Serviciul Apelor Rădăuți pe când sectorul din aval până la vărsarea în Neagra se afla sub autoritatea Serviciului Apelor Bacău. Pentru ușurarea procedurilor legate de plutărit, soluția găsită a fost arondarea întregului curs plutibil al Negrișoarei Serviciului Apelor Bacău.³²

Conform împărțirii administrative din anul 1939, partea superioară a bazinului Negrei (cca. 10 Km lungime) se afla pe teritoriul județelor Năsăud, Cluj și Mureș, cea mai mare parte din lungimea acestui râu deținând-o județul Neamț.³³ În ciuda acestui fapt, hotărârile și actele de autorizare a plutăritului până la destinație se acordau de către Serviciul Regional de pe al cărui cuprins porneau plutele. Această situație complica activitățile comerciale ale societăților, ce aveau lemne provenite din mai multe regiuni pentru care autorizările se dădeau de diferite servicii.³⁴

În funcție de cantitățile de lemn estimate a fi exploatate și plutate, firmele puteau cere o autorizație de plutire anuală sau pe o perioadă mai mare de ani. Astfel, „Cooperativa Fărcașa” din comuna Fărcașa, județul Neamț a fost autorizată a face plutărit pe pârâul Neagra pe sectorul cuprins între izvoare și haitul Poiana-Vinului pe o perioadă de trei ani, între 1 ianuarie 1929 – 31 decembrie 1931 iar Societatea „Moldova” din Piatra Neamț avea o autorizare de zece ani (1 ianuarie 1927 – 31 decembrie 1936) pentru sectorul Poiana Vinului – gura de vărsare în Bistrița a aceleiași pârâu, și pentru plutăritul pe pârâul Negrișoara pe o distanță de 6 Km calculată de la confluența cu Neagra în sus.³⁵

În primăvara fiecărui an, Serviciul Apelor Bacău stabilea o ancheta de teren la care erau invitați să participe toți cei interesați în plutăritul de pe sectorul respectiv. Cu ocazia acestei anchete avea loc recepția lucrărilor executate în vederea plutăritului, se stabilea taxa definitivă de plutire pentru sezonul anterior ca și taxa estimativă de plutire pentru anul în curs, ținându-se cont de ratele de amortizare din anii trecuți și de cheltuielile curente.³⁶

Tabelul 1. Valoarea taxei de plutire în perioada 1927-1940 pe pârâul Neagra

Anul	Cantitatea estimată (m ³)	Cantitatea plutită (m ³)	Taxa de plutire provizorie (lei/m ³ Km)	Taxa de plutire definitivă (lei/m ³ Km)
1927		333.945 ³⁷	5,00 ³⁸ *	1,65: „Moldova” și „Goetz” ³⁹
1928	55.000* ⁴⁰	51.710 ⁴¹	2: „Moldova” și Dom. Coroanei 3.30: toți ceilalți* ⁴²	1,60 ⁴³
1929	55.000* ⁴⁴		2,4: „Moldova” „Raux & Lalu” și „Goetz”	4,32: „Moldova” și „Goetz”

³¹ Ibidem, f. 15 verso.

³² Ibidem, f. 22.

³³ SJSAN, Fond Serviciul Ape Câmpulung, dosar 119/1939, f. 9.

³⁴ Ibidem, f. 18.

³⁵ SJBAN, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 5/1932, f. 6-6 verso.

³⁶ Ibidem, f. 7 verso.

³⁷ Idem, dosar 14/1926, f. 113 verso.

³⁸ Idem, dosar 26/1929, f. 48.

³⁹ Idem, dosar 14/1926, f. 113 verso.

⁴⁰ Idem, dosar 11/1928, f. 19.

⁴¹ Ibidem, f. 72.

⁴² Ibidem, f. 19 verso.

⁴³ Ibidem, f. 72 verso.

⁴⁴ Idem, dosar 26/1929, f. 8 verso.

			3,65:toți ceilalți ⁴⁵	5,65: toți ceilalți ⁴⁶
1930	60.000* ⁴⁷	46.976 ⁴⁸	15,60:„Moldova” și „Goetz” 16,70: toți ceilalți ⁴⁹	5,84: „Moldova” și „Goetz” 7,12: toți ceilalți ⁵⁰
1933		33.387** ⁵¹		4,50 ⁵²
1935		35.100** ⁵³	0,65 ⁵⁴	
1940		336.800** ⁵⁵		0,41 ⁵⁶
1941	31.200* ⁵⁷	27.000 ⁵⁸	1,10 ⁵⁹	0,50 ⁶⁰

* pe distanța gura de vărsare a Pârâului Omului (opustul Poiana Vinului) – Bistrița

Tabelul 2. Valoarea taxei de plutire în perioada 1927-1940 pe pârâul Negrișoara

Anul	Cantitatea estimată (m ³)	Cantitatea plutită (m ³)	Taxa de plutire provizorie (lei/m ³)	Taxa de plutire definitivă (lei/m ³)
1927	27.500 ⁶¹	26.398 ⁶²	4,50 ⁶³	
1928	26.000 ⁶⁴	26.160 ⁶⁵	6,5: (firma „Moldova”) 10: toți ceilalți** ⁶⁶	5,70 ⁶⁷
1929	30.000** ⁶⁸		5,5: (firma „Moldova”) 8,2: toți ceilalți ⁶⁹	6,12:„Moldova” 8,72: toți ceilalți ⁷⁰
1930	35.000 ⁷¹	38.546 ⁷²	6,50 ⁷³	7,47 ⁷⁴
1933		7.842 ⁷⁵		10 ⁷⁶

⁴⁵ Ibidem, f. 9.

⁴⁶ Ibidem, f. 82.

⁴⁷ Idem, dosar 25/1930, f. 15 verso.

⁴⁸ Ibidem, f. 52 verso.

⁴⁹ Ibidem, f. 15 verso.

⁵⁰ Ibidem, f. 52 verso.

⁵¹ Idem, dosar 9/1933, f. 38.

⁵² Ibidem, f. 41.

⁵³ Idem, dosar 73/1935, f. 54.

⁵⁴ Ibidem, f. 12.

⁵⁵ Idem, dosar 7/1941, f. 39.

⁵⁶ Ibidem, f. 37 verso.

⁵⁷ Ibidem, f. 41 verso.

⁵⁸ Ibidem, f. 74.

⁵⁹ Ibidem, f. 42 verso.

⁶⁰ Ibidem, f. 74.

⁶¹ Idem, dosar 14/1926, f. 53.

⁶² Ibidem, f. 113 verso.

⁶³ Ibidem, f. 58.

⁶⁴ Idem, dosar 11/1928, f. 19 verso.

⁶⁵ Ibidem, f. 73.

⁶⁶ Ibidem, f. 20.

⁶⁷ Ibidem, f. 73.

⁶⁸ Idem, dosar 26/1929, f. 8.

⁶⁹ Ibidem, f. 8 verso.

⁷⁰ Ibidem, f. 78.

⁷¹ Ibidem, f. 15.

⁷² Idem, dosar 25/1930, f. 52 verso.

⁷³ Ibidem, f. 15 verso.

⁷⁴ Ibidem, f. 52.

⁷⁵ Idem, dosar 9/1933, f. 38.

1935		20.600 ⁷⁷		
1940		18.340 ⁷⁸	9,70 ⁷⁹	
1941	13.200 ⁸⁰	11.830 ⁸¹	10,60 ⁸²	9,20 ⁸³

** pe distanța opustul Dârmoxa până la gura de vărsare în pârâul Neagra

Diferențele foarte mari ce pot fi constatate la cuantumul taxei de plutire de la un an la altul își aveau originea în situația la zi a amortizării numeroaselor lucrări de protecție a malurilor, dar mai ales, a stăvilarelor de plutire, sume foarte mari fiind necesare pentru repararea sau, după caz, reconstrucția lor, nici costurile cu întreținerea și manipularea acestor instalații nefiind de neglijat. Noii autorizați, spre a se folosi de instalațiile existente deja, trebuiau să contribuie în mod proporțional la cheltuielile de construcție rămase neamortizate precum și la costurile de întreținere în funcție de cantitatea lemnului autorizat pentru transport.⁸⁴

La valoarea taxei de plutire ce avea menirea de a acoperi investițiile cu amenajarea pentru plutărit a Negrei și a Negrișoarei, se mai adăugau și taxele prevăzute prin art. 72 al Legii Regimului Apelor, fapt menționat și în condițiile de plutire stabilite la finalul anchetei de teren ce prefața campania de plutărit a fiecărui sezon.⁸⁵ Aceste taxe erau calculate la m³ de lemn în raport cu distanța parcursă până la destinație:

Tabelul 3. Valoarea taxelor de plutire datorate statului calculate la m³/Km

De la Km	Până la Km	Taxa (lei)
1	10	1
11	20	2
21	30	3
31	40	4
-	-	-
301	350	19
350		20

(Sursa: Alexandru Popescu, *Plutăritul lemnului în Vechiul Regat*, în „Revista Pădurilor”, Anul XLII, Nr. 9, septembrie 1930, pp. 975)

Pentru schelele de plutărit din bazinul Neagra-Broșteni, distanța de parcurs până la Brăila, în raport cu care se făcea și calculul taxei de folosire a apei datorată statului, se prezenta în felul următor:

⁷⁶ Ibidem, f. 41.

⁷⁷ SJSAN, Fond Serviciul Ape Câmpulung, dosar 73/1935, f. 54.

⁷⁸ SJBAN, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 7/1941, f. 21.

⁷⁹ Ibidem, f. 37.

⁸⁰ Ibidem, f. 41 verso.

⁸¹ Ibidem, f. 74.

⁸² Ibidem, f. 42 verso.

⁸³ Ibidem, f. 74.

⁸⁴ Idem, dosar 5/1932, f. 28.

⁸⁵ Idem, dosar 11/1928, f. 22.

Tabelul 4. Denumirea schelelor și distanța lor până la Brăila

Nr. crt.	Schela	Kilometri
1.	Drăgoiasa	382
2.	Dârmoxa	368
3.	Pârâul Omului	366
4.	Gura de vărsare a Negrișoarei	360
5.	Gura de vărsare a Negrei (Broșteni)	348

(Sursa: Alexandru Popescu, *Plutăritul lemnului în Vechiul Regat*, în „Revista Pădurilor”, Anul XLII, Nr. 9, septembrie 1930, pp. 975)

O exceptare de la plata taxelor convenite statului o regăsim în procesul verbal încheiat cu ocazia anchetei de plutire din anul 1941, când s-a avut în vedere că suma cheltuielilor făcute cu lucrările de amenajare a celor două pâraie depășesc cuantumul valorii acelor taxe. În consecință, toate firmele ce au transportat lemn în acel pe Neagra și Negrișoara au fost scutite de taxe de plutire către stat.⁸⁶

Reconstruirea stăvilărilor Poiana Vinului de pe pârâul Neagra în anii 1925/1926, a costat 671.000 lei, amortizarea costurilor fiind calculată în cinci rate anuale.⁸⁷ Pentru repararea haitului Dârmoxa de pe pârâul Negrișoara în anii 1924 și 1925 devizul se ridica la 300.000 lei, recuperabili în trei ani iar reconstruirea aceluiași hait în anii 1926/1927 a costat 346.643 lei amortizabili în zece ani.⁸⁸

Pentru baraje valoarea contribuției se aprecia în funcție de felul construcției și gradul de uzură de la acel moment. În cazul lucrărilor de apărare a țărmurilor, durata de amortizare diferea în funcție de complexitatea respectivelor amenajări: pintenii, 2-3 ani, cășițele simple, 3 ani și cășițele duble 4-5 ani.⁸⁹

Stăvilarele (haiturile) erau manipulate de personal calificat – hăițași – angajat pe perioada de plutire, de regulă pentru opt luni pe an, din aprilie până la sfârșitul lunii octombrie,⁹⁰ dar, au existat și situații când plutăritul continua până la instalarea înghețului, hăițașul fiind menținut în post și până la jumătatea lui decembrie.⁹¹ Un hăițaș era plătit în medie cu 2500 lei pe lună⁹², salariul diferind în funcție de complexitatea muncii, de la 2000 lei pentru haitul Păltiniș la 3000 lei în cazul haitului Dârmoxa.⁹³ Reculul activităților în plutărit pe perioada Marii crize economice și-a spus cuvântul și în privința câștigurilor celor ce deserveau barajele de plutire din bazinul Neagra Broștenilor. Spre exemplu, în anul 1933, hăițașul de la Chei primea doar 1000 lei⁹⁴ față de 3000 de lei cu patru ani înainte.⁹⁵

Serviciul Apelor Regiunea XV-a Rădăuți a organizat în luna martie a anului 1927 concurs pentru ocuparea unor posturi provizorii de agenți de control pentru supravegherea plutăritului, pentru sectorul Neagra – Broșteni, reședința postului fiind localitatea Broșteni, agentul trebuind în plus să supravegheze și cursul Bistriței de la Crucea la Broșteni.⁹⁶ Pentru respectarea regulamentelor de plutire și controlul cantităților pluite, principalii concesionari

⁸⁶ Idem, dosar 7/1941, f. 41.

⁸⁷ Idem, dosar 14/1926, f. 16.

⁸⁸ Ibidem, f. 53.

⁸⁹ Idem, dosar 5/1932, f. 28 verso.

⁹⁰ Idem, dosar 14/1926, f. 110.

⁹¹ Idem, dosar 9/1933, f. 34.

⁹² Idem, dosar 11/1928, f. 75.

⁹³ Idem, dosar 25/1930, f. 55.

⁹⁴ Idem, dosar 9/1933, f. 34.

⁹⁵ Idem, dosar 26/1929, f. 73.

⁹⁶ SJSAN, Fond Serviciul Prefectura Județului Câmpulung Moldovenesc, dosar 69/1927, f. 1.

(Cooperativa „Fărcașa” și Societatea „Moldova”) au hotărât în anul 1930 angajarea în contul taxelor de plutire a trei agenți de control, fiecare fiind repartizat câte un sector: Bolovăniș – Poiana Vinului, Poiana Vinului – Gura Negrii și pâraul Negrișoara. Pe baza unei legitimații emise de Serviciul Apelor Bacău, agenții erau împuterniciți a lua toate măsurile pentru aplicarea dispozițiilor Regulamentului de plutire întocmit pentru anul 1930.⁹⁷ Salariul unui „supraveghetor de plute” era de 3000 lei lunar,⁹⁸ ajungând la 4000 lei în anul 1941.⁹⁹ Și câștigurile agenților de control au scăzut dramatic pe perioada crizei economice, până la 1100 lei lunar în anul 1933.¹⁰⁰

Nelipsitele puhoai se abăteau asupra cursurilor de apă an de an, încărcând cheltuielile cu plutirea și așa destul de ridicate. Din cauza puhoiului din anul 1929, pentru curățirea ambelor văi și reamenajarea malurilor s-au cheltuit peste 68.000 lei, sumă ce nu era prevăzută în Hotărârea de autorizare a plutăritului pe acel an. Numai în cazul văii Neagra au fost necesare 236 zile de muncă lucrate la înlăturarea efectelor aceluia puhoi, între altele fiind tăiate coturile și grindurile nou formate.¹⁰¹ Puhoiul din luna mai a anului 1930 a înnămolit albiile Negrei și a Negrișoarei dar și haitul Poiana Vinului. Redeschiderea văilor pentru plutire a presupus câte 97 zile de muncă pentru fiecare pârau în parte.¹⁰² Puhoiul din vara anului 1933 a necesitat „doar” 61,5 zile în regie pentru curățarea văii Neagra și 24 de zile pentru Negrișoara.¹⁰³

Cu ocazia anchetei pentru reglementarea plutăritului pe pâraiele Neagra și Negrișoara din primăvara anului 1928, micii negustori și sătenii din Obștea Păltiniș au reclamat faptul că pe lângă impunerile stabilite prin hotărârea Serviciului Apelor Bacău s-au mai încasat și alte taxe. Fiind somați de autorități să clarifice situația, marii proprietari din zonă, Domeniul Coroanei Borca și Moșia Regală Broșteni, se declarau îndreptățiți a încasa acele taxe (1,50 lei/m³ de lemn plutit, Domeniul Coroanei și 2 lei/m³, Moșia Regală) ca despăgubiri pentru stricăciunile ce se aduc fânețelor din preajma celor două ape și pentru deteriorarea malurilor, menționându-se că „această taxă a fost plătită totdeauna”.¹⁰⁴

Sistemul de plutărit cu ajutorul haiturilor era limitat în primul rând de capacitatea de stocare a apei pentru fiecare stăvilă în parte și de distanța ce urma să o parcurgă o plută. În condiții normale, cu un hait pe zi, pe Negrișoara puteau fi scoase 10 plute. Pe Neagra, pentru sectorul Bolovăniș – Poiana Vinului, la capacitatea maximă a stăvilărilor Chei, puteau fi scoase 14 plute cu două haituri iar de la Poiana Vinului până la Bistrița, puteau fi scoase 11 plute cu un singur hait. La primul hait care se da de la Poiana Vinului plecau doar plutele ușoare, cele grele fiind destinate celui de-al doilea hait.¹⁰⁵ În perioadele de secetă, se putea întâmpla ca apa să nu fie suficientă pentru deschiderea stăvilărilor de două ori pe zi. În astfel de situații, de regulă prim-concesionarul profita de poziția sa privilegiată trecându-și cu acel unic hait propriile plute prin stăvilă, fapt ce stârnea nemulțumirea celorlalți plutitori care se vedea în imposibilitate de a-și onora contractele.¹⁰⁶

Admiterea legării plutele în albie, nu pe uscat, din cauza lemnului de dimensiuni mari, nu ar fi trebuit să perturbe bunul mers al plutăritului dacă s-ar fi respectat și regulamentele de plutire. Teoretic, acele plute ar fi trebuit să plece cu primul hait, urmând ca

⁹⁷ SJBAN, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 25/1930, f. 28.

⁹⁸ Ibidem, f. 56.

⁹⁹ Idem, dosar 7/1941, f. 42 verso.

¹⁰⁰ Idem, dosar 9/1933, f. 35.

¹⁰¹ Idem, dosar 26/1929, f. 25-26.

¹⁰² Idem, dosar 25/1930, f. 55-56.

¹⁰³ Idem, dosar 9/1933, f. 34-35.

¹⁰⁴ Idem, dosar 14/1926, f. 117-119.

¹⁰⁵ Idem, dosar 25/1930, f. 26 verso-27.

¹⁰⁶ Ibidem, f. 19-25.

din urmă să treacă și plutele din amonte. În practică, concesionarul (în acest caz Societatea „Moldova”) lega alte plute în albie și astfel calea nu mai era niciodată liberă după cum reclamă mandatarul Obștii „Păltiniș”, adresându-se preturii plășii Dorna în vara anului 1928.¹⁰⁷

Plutele de pe Neagra și Negrișoara puteau avea și trei table în cazul plutelor mici dar plutele grele erau compuse din maxim două table. În cazul în care plutele depășeau 45 m³, trebuiau echipate cu doi plutași. Plutașilor li se cerea experiență (să fie „recunoscuți”) fiind înregistrați într-o bază de date. Pentru a primi o nouă plută, la prezentarea în schela de expediție, plutașilor li se cerea să facă dovadă predării plutei anterioare.¹⁰⁸ Prima tablă a plutei (buzarul) se întărea cu trei chingi pentru a rezista mai bine izbiturilor de maluri iar legarea buștenilor în plută se făcea cu o șprangă (sârmă) ceva mai groasă decât pe cursul Bistriței.¹⁰⁹

Durata medie pentru ca o plută plecată de pe Neagra să ajungă în Bistrița era de 3 ore, dacă nu apăreau evenimente neprevăzute.¹¹⁰ În realitate, cazuri precum cele relatate de sătenii din Păltiniș nevoiți a sta cu plutele la mal două-trei săptămâni așteptând cale liberă, erau la ordinea zilei.¹¹¹ Punctul final al al sectorului de plutire Neagra Broștenilor era schela Broșteni de la gura Negrei, mai exact schela Lungeni, cu un kilometru în aval de localitatea Broșteni.¹¹² Aici din plutele mai mici se pot forma plute de până la 60 m³ iar echipajele se schimbă pentru traseul pe Bistrița în direcția Piatra Neamț.¹¹³

Documentele de arhivă sunt zgârcite în privița detaliilor cum ar fi plata plutașilor sau condițiilor lor de muncă sau de viață, pe când studiile de specialitate nu se referă decât tangențial la acest aspect. Se cunoaște faptul că în anul 1926, pentru transportul plutelor de la Drăgoiasa până la Broșteni, plutașul sau plutașii erau plătiți cu 8 lei/m³, plata pe m³ fiind inferioară celei de pe Bistrița pe sectorul Broșteni-Piatra Neamț (22lei/m³) dar având avantajul unui timp de plutire mai scurt și deci posibilitatea conducerii mai multor plute săptămânal.¹¹⁴

În perioada dintre cele două războaie mondiale, plutăritul pe Neagra-Broșteni s-a remarcat prin cantitățile impresionante de lemn de cea mai bună calitate transportate an de an, și printr-un ingenios sistem de stăvilare de plutire ce aveau rolul de a suplini debitul redus al celor două pârauri, Neagra și Negrișoara. Principalul proprietar de păduri din zonă, Domeniul Regal Broșteni, a beneficiat din plin de oportunitățile oferite de plutărit pentru a-și transporta prețioasa marfă către schelele de destinație de pe malul Bistriței sau al Siretului până la Dunăre.

¹⁰⁷ Idem, dosar 11/1928, f. 38-38 verso.

¹⁰⁸ Idem, dosar 25/1930, f. 27 verso.

¹⁰⁹ Alexandru Popescu, *op. cit.*, p. 982.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 984.

¹¹¹ SJBAN, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 14/1926, f. 69.

¹¹² Alexandru Popescu, *op. cit.*, p. 984.

¹¹³ SJBAN, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 3/1933, f. 74 verso.

¹¹⁴ Alexandru Popescu, *op. cit.*, pp. 977-982

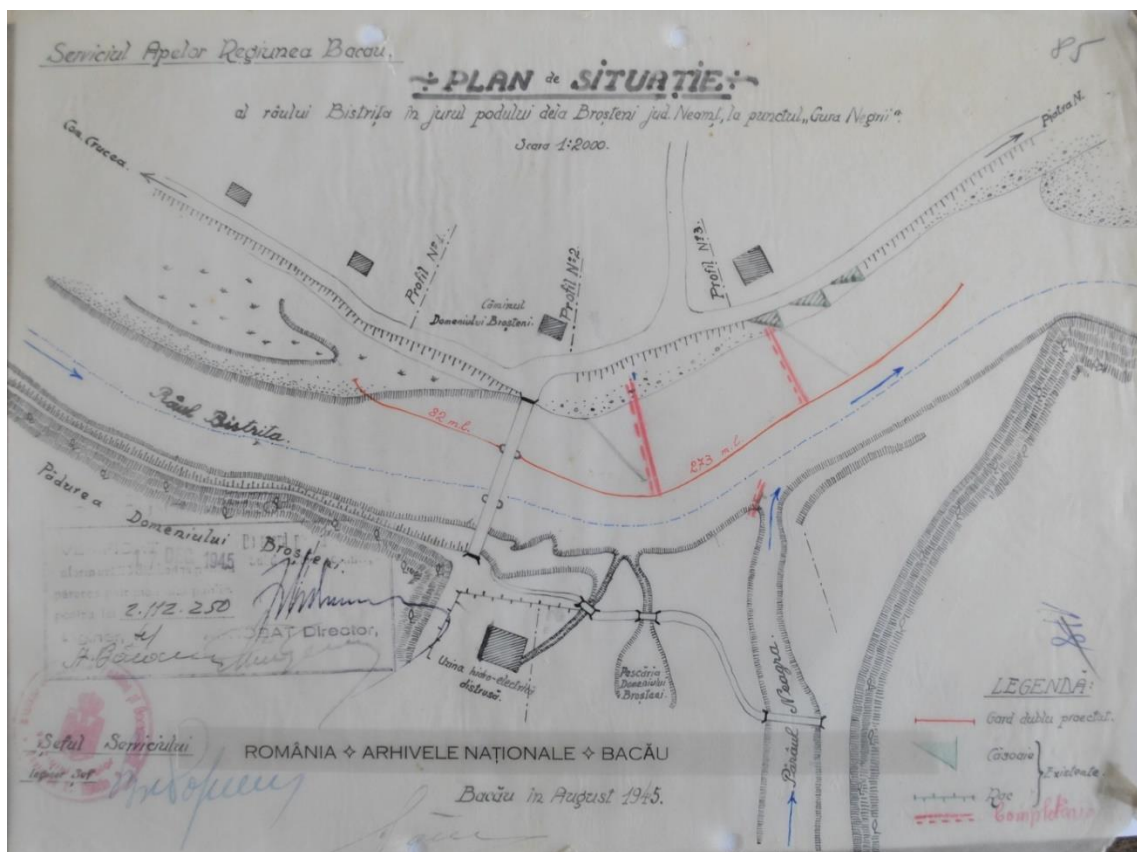

Fig. 5. Gura de vărsare a pârâului Neagra în Bistrița
(Sursa: Serviciul Județean Bacău al Arhivelor Naționale, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău, dosar 16/1941, f. 85.)

Bibliografie

Documente inedite

Serviciul Județean Bacău al Arhivelor Naționale, Fond Serviciul Regional al Apelor Bacău.

Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale, Fond Serviciul Ape Câmpulung.

Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale, Fond Prefectura Județului Câmpulung

Moldovenesc.

Lucrări, studii și articole

Alexandru Popescu, *Plutăritul lemnului în Vechiul Regat*, în „Revista Pădurilor”, Anul XLII, Nr. 9, septembrie 1930.

George Lahovari, general C. I. Brătianu, Grigore C. Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, Volumul IV, București, Stab. Grafic J. V. Socecu, 1901.

Helmuth Czoppelt, *Distribuția naturală a pinului Silvestru pe Domeniul Forestier Broșteni*, în „Revista Pădurilor”, Anul 50, Nr. 9, septembrie 1938.

Ioan Scurtu, Adolf Minuț, *Valea Bistriței*, București, Editura Sport-Turism, 1978.

Periodice

Revista pădurilor, București (anii 1921-1941).